

تنظیم رابطه دولت و ملت و تعیین شاخصه‌های مختلفی که می‌تواند به بهترین شکل، مناسبات میان مردم و حکومت را نشان دهد، یکی از مهم‌ترین مسئله‌ها و حتی معضل‌های نظام‌های سیاسی در جهان بوده است. از جمله چالش‌های جدی که پیش روی نظام‌های سیاسی وجود دارد، این است که قادر باشند به نقطه بهینه و مناسب تنظیم رابطه دولت با ملت برسند و ابعاد و محورهای مختلف این رابطه را مشخص کنند.

در نظام‌های سیاسی با الگوهای سیاسی متفاوت، روش‌های متنوعی برای تنظیم این رابطه وجود دارد. در غالب حکومت‌هایی که می‌کوشند شکل مردم‌سالارانه داشته باشند، یعنی نوع حکومت‌هایی که اساس و بنیادشان را بر آرای عمومی استوار می‌کنند، یک بُعد خیلی مهم از رابطه دولت و ملت، امکان بیان عمومی نظرات و ابراز دیدگاه‌های مردمی است. مقبولیت نظام سیاسی و عمل به تعهدات حکومت در قبال مردم در گرو این امر است که امکان بیان نظرات، ابراز اعتراض و به طور کلی بستر شنیدن صدای مردم در نظام سیاسی تعبیه شده باشد و نظام سیاسی از آن حفاظت و صیانت کند. نظام سیاسی نه تنها این امکان را فراهم می‌کند، بلکه برای تداوم و امنیت آن در نسبت با مخاطراتی که آن را تهدید می‌کند هم تکلیف دارد؛ بنابراین یک ضلع و جزء اساسی نظام‌های مبتنی بر آرای عمومی این است که مردم، هر لحظه، هر جا و به هر شکلی که خواستند در چهارچوب قوانین و مقرراتی که اصل اعتراض و بیان نظرات را تحت الشعاع قرار نمی‌دهد، بتوانند اعتراض کنند و دیدگاهشان را بیان نمایند.

اینجا یک مناقشه وجود دارد و آن این است که آیا آزادی مردم یک آزادی مطلق است و به هر نحوی که خواستند، بی قید و شرط و بدون هیچ چهارچوب و محدودیتی می‌توانند اعتراض کنند؟ در نظام‌های سیاسی تجربه شده چهارچوب‌هایی برای این امر در نظر گرفته شده است که بیان نظرات و اعتراض‌ها مبتنی بر آن باشد؛ منتها این چهارچوب‌ها، نه صورت حداکثری - مثل صدور مجوز برای رویدادهای اعتراضی - بلکه صورت حداقلی دارند. چهارچوب حداقلی اقتضا می‌کند که چنین فعالیت‌ها و رویدادهایی منوط بر مجوز نباشد؛ زیرا امکان اعتراض مردم به حاکمیت به مثابه یک حق برای مردم محسوب می‌شود و حق عمومی اعتراض و آزادی بیان نباید برای آحاد مردم به خطر بیفتد. در این حالت، حق اساسی «امکان اعتراض» نباید مشروط به شرطی همچون اخذ مجوز باشد. در هر صورت، طرح چهارچوب‌های روشن برای اعتراض، روال‌مند و قانون‌مند شدن راداران‌ها دنبال می‌کند و امکان تحقق این حق را برای

اخلالی که رفتار کارگزاران در زندگی مردم ایجاد می‌کند، گاهی چنان آن‌ها را به ستوه می‌آورد که بر اعتراض و دادخواهی مصمم شوند و اگر امکان اعتراض در همان سطح خرد وجود داشته باشد و پیگیری مطالبات اعتراض هم ممکن باشد، بسیاری از این اعتراض‌ها و ابراز ناراضی‌ها به سطح کلان منتقل نمی‌شود.